

„כיכר דיזנגוף החדשה היא שואה אקולוגית!“

מאשים אדריכל תל־אביבי

רוצחים את

דיזנגוף

אלישע גת

ביום שבו עלו הטרקטורים על כיכר דיזנגוף נפטרה ישישה תל־אביבית אלמונית, ז'ניה אברבוק. היתה סימליות עגומה כיום מותה של ז'ניה אברבוק, שכן היא היתה האדריכלית שתכננה בי שנת 1935 את כיכר דיזנגוף הישנה. בי יום שבו שינתה הכיכר את פניה, הלכה לעולמה גם היוצרת המקורית שלה. הסבך המישפטי שנוצר סביב העבודות בכיכר, והמאבק בין עיריית תל־אביב לבין משרד־הפנים, שנוסף ממנו נוחח לאינעים של מלחמת־בחירות, שימשו בי יעילות רבה את שתי הרשויות כמסך עשן המסחך את העיניים הבעיית העיקרית — איך תיראה כיכר־דיזנגוף, ואיך יסתדרו איתה תושבי תל־אביב בעתיד?

„זה נוף,

זה!?!

זאת היתה השיטה בימי הר תורכים, טוען אלישע גת, אדריכל ומתכנן תל־אביבי. „היו יוצקים גג ויוצרים עובדה בשטח. יש מיבנה. יש חשבתי שהיוב זה לא הולך, אבל טעיתי. אלה שמצויים לשמור על החוק מפרים אותו ממש בראש־חוצות. לעיני הציבור, ומשך תמיכה במחלוקת שסביב הפרשה כדי להמשיך להטעות את הציבור בקשר ל־איכות הכיכר.“

לפני שנה נפגע אלישע (50) בתאונת דרכים קשה, ושכב במשך שלושה חודשים מחוסרי־הכרה. „כשהתחלתי להחלים“, הוא מספר, „נתקלתי יום אחד בפירסומי הר עירייה ובמודל של כיכר דיזנגוף המוצעת. לאחר עיון מדוקדק התעוררו אצלי מיספר תמיהות שהחלו להציק לי, כאדריכל.“ מישטח ההליכה של הכיכר יהיה גבוה ביותר משלושה מטרים מפני הקרקע כיום וזוהי, ככל הנראה, הכיכר העירונית היחידה בתולדות האנושות שתהיה מוגבהת בצורת תל, ולא להיפך — קעורה. „מסיבות פסיכולוגיות רוצה האדם לחוש את סביבתו בצורה דמוקרטית — כעין קערה מכנסת, אומר אלישע גת, „ולא בצורה פשיסטית — גיבעה או תל, המזכירים לנו חלק מהיערכות קרבית או מישלט צבאי.“

כך או כך, ברור שההליכה אל הכיכר מכל אחד מהרחובות היוצאים ממנה, תספק לצועדים מחסום אופטי אדיר בזמנת תל־הבטון שבכיכר, שיפריע בעד הראייה הממשכת — דבר שהוא אחד היסודות החיוניים בעיצוב עירוני. „מה יראו אצלי הקליינטים?“ מתמרמר על בית־הקפה סמוך לכיכר, „ערימה ענקית של בטון ופתחים אפלים של מינהרות! זה נוף, זה!“ „בכל הפירסומים המטעים של העירייה,“ טוען אלישע, „הופץ מראה הכיכר במבט מלמעלה, אבל אורחי תל־אביב אינם טסים

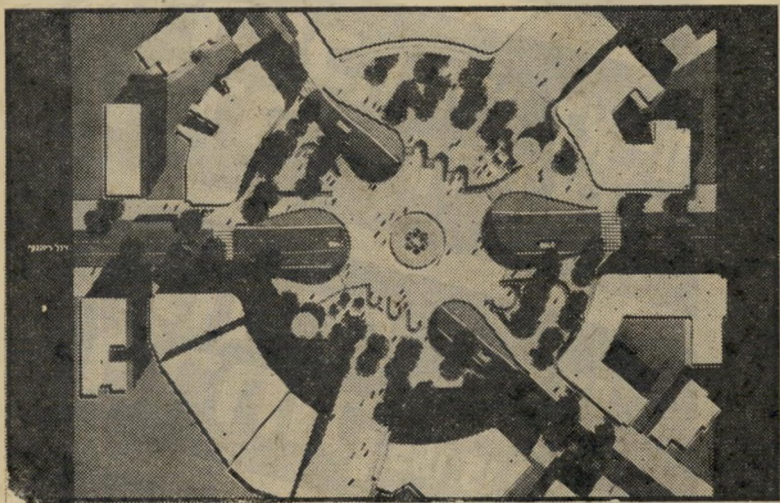
בהליקופטרים. דרשתי פעמים רבות שיופץ צילום שיתן לאזרחים את המראה שישקף לעיניהם במצב הטיבעי, כשהם הולכים ברגל או נוסעים ברכב. זוהי טכניקה פשוטה, המבוצעת עלידי צילום המודל במצלמה הקרויה אורבנו־פוטו, והנותנת את האפקט של מבט מציאותי על האתר מעיניו של אדם עומד. העירייה התחמקה מלעשות זאת בפירסומים שלה, כפי שהתחמקה מ־שאלות ובקשות־הבהרה נוספות שלי.“

רעש, פיה

וגזים

כיכר דיזנגוף מגוקת כיום את התנועה לשישה כיוונים, לשישה הרחובות היוצאים מנה. כאשר תסתיים הבנייה, ייסתמו ארבעה צירים ויווצרו רק שני כיוונים של זרימת תנועה: דיזנגוף־פינסקר (בכיוון דרום), ודיזנגוף־ריינס (בכיוון צפון). וזאת, כשכמות התנועה במי קום לא תפתח אלא להיפך, תגבר בהרבה. צי הרכב הענקי עלול לזרום לרחובות המגורים הצרים והשקטים שבסביבה, תוך יצירת מיטרד קשה לנהגים ולדירורים. „האם נתנו המתכננים את דעתם לאן יזרום עורך התנועה?“ שואל אלישע גת, „לאן יעברו תחנות־האוטובוסים הרבות הימיומיות? כיצד תתנהל ה־אספקה לימסחר ולחנויות הרבות שבכיכר דיזנגוף? איך יגיע לכיכר רכבי־ביטחון כמו מכבי־אש, במיקרה של דליקה?“

שאלות אלה ואחרות התעוררו בתוכנית טלוויזיה שבה נערך עימות בין אלישע לבין סגן־ראש־העירייה, דוד שיפמן. „בי תוכנית העירייה, וגם בשידור בטלוויזיה,

המראה המטעה

כך הוצגה כיכר־דיזנגוף, בתיכנונה החדש, לפני הציבור: במראה מלמעלה, שהוא מראה מטעה שאינו משקף את מיגרעותיה של הכיכר ואת התקלות שהיא עלולה לגרום. המבט מלמעלה אפילו אינו מרמז על כך שהכיכר החדשה תיבנה למעשה בצורה של גיבעה מבטון.

הצורה האמיתית

כך עלולה להיראות כיכר דיזנגוף אחרי ש־בנייתה תסתיים, ערב הבחירות לעיריית תל־אביב. אלישע גת נראה, בציוו, עומד ברחוב דיזנגוף מול ציור הכיכר החדשה במקום שבו היא נבנית עתה. המבט לעבר הכיכר הוא מצפון לדרום. מנקודת־מבט זו הדבר שיבלוט לעין יהיה המינהרות.

ניות ומספקות לשאלות פשוטות אלה עדיין לא הוצגו בפני הציבור. גם הולכי־הרגל לא ילקקו דבש בכיכר דיזנגוף המשופצת. התוכנית מבטלת את האפשרות לטייל ברגל סביב הכיכר, ויהיה צורך לעלות על תל־הבטון הענק ולרדת ממנו כדי להגיע מצד אחד של הכיכר הבנויה אל צידה השני. כל חצייה של הכיכר תצריך טיפוס לגור בה של שלושה מטרים וירידה חזרה, דבר שיכביד על הולכי־הרגל פיסיית. הי פיתרון של העירייה לבעיית הגובה — המדרגות הרבות יקשה או ימנע כליל (המשך בעמוד 36)